

**ԾԱՀԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱԺԵՄՅԱՆԻ ՔԱՐՈԶԸ՝
ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԷԶՄԻԱԾԻՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱԺԱՐՈՒՄ
ՀՈԳԵԳԱԼՍՏՅԱՆ ՏՈՆԻՆ, ԻՐ ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ
ՋԵՌՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ 50-ԱՄՅԱԿԻ ԱՌԹԻՎ**

«Զիաւատսն պահեցի» (Բ. Տիմ. Դ. 7):

Այսպէս կ'եզրակացնէ Պօղոս Առաքեալ, քանտի կապանքներուն մէջ գրուած իր երկրորդ նամակը ուղղուած իր սիրելի աշակերտին՝ Տիմոթէոսի: Պօղոս Առաքեալ քանտարկուած էր Հռոմի մէջ և ան գիտէր թէ իրեն կը սպասէ նահատակութեան պատկը: Անկիւ մտածած էր իր հատկորոշներուն առաջարկը, որ զինք փախստական դուրս հանեն քանտէն և ըսած էր թէ ինչ որ տնօրինուած է իրեն համար, ա՛յդ պիտի փնի Աստուծոյ կամքը: Իր հոսկ խօսքին մէջ, անկիւ ոչ մէկ քան չիշեց իր թուր ըրածներէն, իբրև հպարտութեան պատճառ, բայց միայն մէկ իրականութիւն, այն է որ հաւատքը ամուր պահած էր մինչև վերջ: Սքանչելի առաքեալը կը պարծենար միայն որ հաւատարիմ մնացած էր իր հաւատքին:

Այդ երկու քառերը կը յիշեմ այն մեծ առիթով որ տրուած է ինձի այսօր՝ ընծայելու Պենտեկոստէի Ս. Պատարագը, Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ: Ուզեցի այսօր հագնիլ դարձեալ կուսակրօմ քահանայի զգեստը և պատարագել, յիշելու և յիշեցնելու համար թէ՛ յիսուն տարիներ առաջ, Պենտեկոստէի նոյն օրը, երբ ես, տակաւին սարկաւազ, ծնրադիր քարձրացայ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կաթողիկոսանիստ Տաճարին մէջ լԱճթիլիս և օծունցայ ճակատով և աջով՝ իբրև Ծառէ կուսակրօմ քահանայ: Ծառ առիթներ ունիմ հպարտանալու կամ ամչնալու, սակայն մէկ քան կ'ուզեմ ըսել Առաքեալին նման, զիաւատսն պահեցի: Պահեցի այն հաւատքը, զոր ես մաքուր և վճիտ ժառանգած էի իմ մօրմէս:

Տարիներու ընթացքին, այդ հաւատքը, փոխանակ տկարանալու կամ փորձութեան մատնուելու, անելի և անելի զօրացաւ, անելի և անելի գեղեցկացաւ, պիտի ըսեմ, առանց վաղանելու, այն օրէն ի վեր երբ ուռջ կոխեցի մայրենի հողին վրայ: Առաջին անգամ որ ճայեցայ Արարատի քարձուքին, իմ հաւատքի աչքերով, ես տեսայ այնտեղ Նոյնեան Տապանը, տեսայ այնտեղ այն նշանը, որ կ'ըսէր թէ միակ արդարը, Աստուծոյ միակ ընտրեալը, որ կոչուած էր ջրհեղեղէն և մարդկութեան փճացումէն ետք, ապահովելու մարդկային ցեղի՝ կէտանքը և անոր շարունակութիւնը այս երկրի վրայ, անկիւ կանգ առաւ Արարատի քարձուքին, ան իշաւ իր գաւակներուն և թոռներուն հետ Արարատեան դաշտ, այնտեղ, քարձուքի մը վրայ, որ կ'ենթադրեմ թէ Արտաշատի քարձուքն պիտի ըլլայ, ուր կանգնած է այժմ Խոր Վիրապի վանքը, ան կանգնեց առաջին սեղանը և այնտեղ մատուց առաջին պատարագը և այնտեղ ստացաւ Աստուծմէ առաջին ուխտը, որ այլեւս Արարիչը պիտի չպատուհասէ մարդկային ցեղը, այլ պիտի ըլլայ անոր փրկիչը: Այդ ուխտը կատարեցաւ ծիածանի նշանին տակ, այն ծիածանը, զոր կը շարունակենք տեսնել մեր երկինքի կամարին վրայ, Հայոց երկինքի քարձուքներուն: Այդ եղաւ իմ առաջին հաւատքը՝ թէ Աստուած իրապէս՝ յատուկ սիրով, յատուկ գուգորանքով, յատուկ ողորմածութեամբ, յատուկ

Քաղաքացիական պատերազմի խնամքով ճայած է միշտ այս սուրբ աշխարհին և դրան է այնտեղ՝ մեր սուրբ գագաթին՝ յայտնեմական կեանքի մշակող, այն մշակող, որ շարունակ, դարերով ըստ մեզի թե՛ ինչպիսի ջրհեղեղներ, ինչպիսի երկրաշարժներ, ինչպիսի ցափ և պարտություններ օրեր ալ անցնին այս աշխարհին, որքան ատեն որ մեր այքերը ճային Արարատին և տեսնեն այնտեղ Նոյի մշակող, Նոյի տապանին մշակող, պետք է հաւատան թե՛ այս մեր սուրբ երկիրը պիտի շարունակէ յաղթահարել ամեն դժուարություն, պիտի հաւատայ ինքզինքին և, այդ հաւատքին ընդմէջէն պիտի տեսնէ Աստուծոյ զօրութիւնը և Աստուծոյ ամենառատ սէրը:

Իմ հաւատքը խորացաւ, տարածուեցաւ և ընդգրկեց միւս բարձունքը՝ Լուսոյ սեղանը: Այդ պատահեցաւ երբ առաջին անգամ մտայ Էջմիածնի Մայր Տաճարը և իմ այքերով տեսայ, իմ այքերով՝ Լուսաւորչի մշտապատ կանթերը: Այո՛, սիրելի հաւատացեալներ, ամէն հայու սրտին մէջ երկու սրբութիւններ կան միշտ՝ մին Արարատն է և միւսը՝ Իջման Սեղանն է:

Ես զգացի թե՛ իրական հայ եկեղեցեկանը ան է որուն համար, ամէն անգամ երբ կը մտնէ այս Ս. Տաճարի դուռն, Աստուածորդին անգամ մը ևս կ'իջնէ և կը խօսի անոր հետ: Մերն է այս Տաճարը, մերն է Ս. Էջմիածինը իր ամբողջ խորհուրդով, մեր ժողովուրդինն է հաւատքի այն ամուր ժայռը, որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Աջին վրայ կը հաստատէ մեր ամբողջ Ազգը: Այս է հոգևոր մեր զօրութիւնը, որ կը յաղթէ ամէն տեսակի դժուարութիւններուն: Ծառեր փորձեցին և տակաւին մոր տկարացան այն աշերը, որոնք ուզեցին մարել կանթերը և տալ եկեղեցիին մահացու հարուածներ: Նոր է որ այդպիսիները դուրս մտնուեցան մեր պատմութեան քմէն: Այսօր, երբ կանգուն կեցած է Լուսոյ խորանը Ս. Տաճարին մէջ, բոլորիս հաւատքն է որ աստուածային ձեռք մը կտտրեց և պիտի կտտրէ բոլոր այն ձեռքերը, որոնք կտրացած, կը մերժեն մայիլ մեր պատմութեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքին ընդմէջէն և անոր կանթերին լոյսով:

Սիրելի հաւատացեալներ, այդ է մեր հաւատքը. մեզի համար սուրբ է այս երկիրը և ան որ կը ճայի մայրենի հողին սուրբի աշքերով, պիտի զգայ թե՛ անոր հողէն արձակուած շերտութիւնը պիտի թափանցէ իր երակներուն մէջ և իր ինքնութիւնը պիտի լեցնէ մաքուր հայրենասիրութեամբ որ խօսք ու լոգումով չէ՛, այլ ապրում է, կեանք է, մոլորում է այս երկրին բարօրութեան: Իսկ անոնք որոնք ծնկաչափ կուգան և կը համբարեն Իջման Սեղանին Սուրբ խաչը, անոնք եթէ լի են հաւատքով անասան և յոյսերով լուսաւոր, անոնք իրապէս պիտի զգան թե՛ որքան ատեն ուժեղ է մեր հաւատքը, որքան պիտի տոկանք մենք, պիտի ապրինք այս հողին վրայ, մոր երազներ պիտի տեսնենք, պիտի երազենք մոր ապագաներ և պիտի զգանք մեր մէջ մարգարէական շունչ մը, որ կ'ըսէ մեզի. եթէ ամուր էք ձեր հաւատքին մէջ, այս երկիրը պիտի բարգաւաճի, եթէ կը հաւատաք այս երկրի սրբութեան մեզի համար, այս հայրենիքը պիտի զօրանայ, այս հայրենիքը պիտի լլայ ոչ միայն Հայաստանը իր քնակիչներուն, այլ պիտի լլայ աշխարհի ուն մասին մէջ ապրող ամէն հայու Հայաստանը, հայրենիքը՝ ամենայն Հայոց հայրենիքը, ինչպէս Կաթողիկոսութիւնը պատել՝ Կաթողիկոսութիւնն է Ամենայն Հայոց:

Այս հանդիսաւոր առիթով, կ'ուզեմ աղօթել առ Աստուած, և բոլորդ ինձ հետ, որ տեսնենք գոնէ տեսիլքի մեր այքերով և մարգարէական մայուածքով դէպի

ապագամ, տեսնեմք այն օրը, երազեմք այն օրը, և մեր այքերում մէջ և մեր տեսողութեամբ դաշտին մէջ բնաւ չմթագնի այն օրը, երբ այս Ռոդը, սրբազան այս Ռոդը իրեն պիտի կանչէ իր բոլոր ողորդները, իրեն պիտի կանչէ աշխարհի տարածքին ցրուած ամբողջ հայութիւնը, ըլլալու համար մօր մը պէս որ կը գրկէ պանդուխտ իր բոլոր զաւակները: Պիտի տեսնեմք այն օրը մահ, երբ Կաթողիկոսներ, Պատրիարքներ, Առաքնորդներ, Եպիսկոպոսներ և եկեղեցականներ պիտի գան հաւաքուելու այս Սուրբ Տաճարին մէջ, Մայր Աթոռը ընելու համար մայրը բոլորին, առանց խտրութեան, առանց բաժանումի, առանց ջիւղութեան, առանց տխուր ունէ զգացումի: Պիտի հաւատանք այս իրողութեան, պիտի հաւատանք մեր Հայրենիքին, պիտի հաւատանք մեր Եկեղեցիին և, այդ հաւատքով պիտի փառաւորենք մեր հայրերու Աստուծօր, որ, ինչպէս իջեցուց Ս. Հոգին հաւաքուած աշակերտներուն գլուխն ի վեր, նոյնպէս պիտի գայ այն օրը, երբ այս Տաճարը ըլլայ վերնատունը մեր Եկեղեցիին, ուր հաւաքուած ամբողջ եկեղեցականութիւնը պիտի զգայ նոր Ս. Հոգիի մը էջքը, ինչպէս Միածինի էջքը Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի ժամանակ: Նոր Ռոգի մը պիտի ըլլայ ան, Ռոգի միութեան, Ռոգի իմաստութեան, Ռոգի համճարոյ և Ռոգի հայրենասիրութեան:

Ի սրտէ պիտի միշտ փառաւորենք զԱստուծօն և խնդրենք որ ինչպէս իրականացաւ Լուսաւորիչի երազը, նոյնպէս իրականայ մեր բոլորին երազը, որովհետև պահեցիմք հաւատքը և եղանք արժանի Անոր խնամքին: Մեծ են մեր յոյսերը, որովհետև գիտենք թէ Աստուծոյ վրայ դրուած յոյսը կրնայ հրաշքներ գործել: Ի Քեզ Տէր յուսացայ, մի՛ ամաչեցից յափտեան: Քեզ փառք յափտեանս: Ամէն:

